

Kupittaalla vuosina 1845-1848 myynnissä olleet pelargonialajikkeet

**TURUN
YLIOPISTO**

TEKSTI
JAANA SAARIKOSKI

KUPITTAALLA TOIMI SUOMEN PUUTARHAVILJELYSSEURA VUOSINA 1838–1855. Se oli tuon ajan merkittävimpiä taimikauppiaita, tarjoten sekä eksoottisia koristekasveja, että siemeniä keittiöpuutarhoihin.

Seuran kasvattamat ja myymät pelargonialajikkeet, ovat suureksi osaksi nykypäivänä jo unohtuneita. Joukossa saattaa kuitenkin olla omenapielikin ja 'Gazellen' lisäksi muitakin tuttuja perinnepelakuitamme. Pelargoniat kulkeutuvat perintökasveina sukupolvelta toiselle ja matkanvarrella moni vanha nimi ja tarina katoaa.

Kupittaan pelargonialajeista ja lajikkeista löytyy aikalaisetieto 1800-luvun alkupuolen ranskalaisesta ja englantilaisesta kasvikirjallisuudesta, katalogeista ja kasvinäyttelyjen reportaaseista. Kupittaille onkin voitu tilata pistokkaita ja siemeniä Ranskan ja Englannin pelargoniakasvattajilta.

Kupittaan puutarhalla vuosina 1845-1848 myynnissä olleita pelargonialajikkeita:

Aelaide (1847)

Admiral Codrington/Codrington (1845, 1847 ja 1848)

Admiral Napier (1847): Suuri, hieman avonainen, tausta kirkkaan viininpunainen, pitkä musta kuviointi.

Album multiflorum (1845, 1846, 1847)

Amalia (1845, 1846)

Anna Boulin (1847): Keskikokoinen, alemmat terälehdet haalean pinkkejä, ylemmät kirkkaan pinkkejä. Musta, haaroittuva kuviointi.

Ann off Cleves (1845)

Apollo (1845, 1846, 1847): Hyvin suuri, pyöreä ja säännöllinen, terälehdissä maidonvalkoinen tausta, karmiinin liila kuviointi.

Ariadne (1847)

Armida (1845, 1846, 1847)

Barringtonii (1845, 1846): lajiketta on käytetty risteytysten tekemiseen, erityisesti punakaukkaisten.

capitatum eli ruusupelargonia, siemeniä (1847): Ruusuntuoksuinen luonnonlaji, jota käytettiin uusien lajikkeiden jalostuksessa. Kukat roosan väriset: ylemissä terälehdissä punavioletti viivakuvio.

Catharina (1845)

Coecilia la belle (1845, 1846)

Coelestial (1845, 1846, 1847)

Commander in Chief (1845, 1846, 1847)

Diadematum (1847)

Diomedes (1845, 1846): Suuri ja säännöllinen, pyöreä muoto, viininpunataustaiset kukat, joissa mustat, teräväreunaiset kuvioinnit.

Divaricatum (1845, 1846, 1847) syn. p. fruticosum

Dulcinea (1845)

Ebrington (1845)

Emperor of the Vest (1847)

Eximia nova (1845, 1846, 1847)

Floribunda (1845, 1846)

Floribundum (1847 ja 1848)

Gazelle (1846, 1847): Kotipelargoneihin kuuluva laji. Keskikokoiset, terveen vihreät, hammaslaitaiset lehdet, joiden keskellä on pronssinruskea rengasvyöhyke. Kukat ovat haalean kirkkaanpunaiset.

Gaxella (1845)

Georg (1845, 1846)

Georg IV (1847)

Glandsonii (1847, 1848)

Habranthum (1847): Hyvin suuri, kaunis muoto, pehmeän ruusunpunaiset kukat, joissa kirkkaanpunareunaiset, tumman karmiinpunaiset kuviot.

Juno (1845, 1846, 1847)

King of Geraniums (1847)

Lady Nitsdall /Nithsdale/Nightsdale (1845,1846, 1847): Suuri, kaunis muoto, hehkuvan pinkkit kukat, joissa tiheä kirkkaanpunareunainen, vaalea kuviointi.

Lady Rolle (1845, 1846, 1847)

Lælia/Laelia (1845, 1847 ja 1848)

Lavinia superba (1845, 1846, 1847)

Margaretha (1845)

Mazeppa (1847)

Moscatum (1845)

Parkers Triumph (1845, 1846)

Peltatum (1845, 1846) l. riippapelargoni, tuotiin Eurooppaan 1700-luvulla ja se on riippapelargoniryhmän lajikkeiden kantalaji. Siinä on murattia muistuttavat mehevät lehdet ja roikkuvat versot. Riippapelargonien kukkien väri vaihtelee valkoisesta tumman sinipunaiseen. Myös lehtien väri vaihtelee yksivärisestä kirjavaan.

Penelope (1847, 1848)

Sirius (1845, 1846, 1848: 4,30)

Speculum mundi (1845, 1846, 1847: 4,25): Valtava, ryhdikäs, suurikukkainen hybridilajike, jonka alemmat terälehdet ovat vaalean pinkit, ylemmissä on hohtavan valkeaa kuviointia. Kukat voivat olla myös punaviolettia, ja niiden terälehdillä tummempi, verkkomainen kuvio. Sillä on munuaisen muotoiset, terveen vihreät, silkisen karvan peittämät lehdet.

Taglioni (1847: 4,25)

Terebinthinaceum/Therebenthinaceum (1845, 1846) syn. pelargonium graveolens. Vahvasti ruusun tuoksuinen, luonnonvarainen laji. Valkoiset, vaaleanpinkit kukat. Voi kasvaa jopa yli 1x1m kokoiseksi pensaaksi. Lehdet ovat silkisen pehmeät. Todennäköisesti yksi palsamipelargonin eli pelargonihybridin, pelargonium 'graveolens', alkuäideistä.

Urania nova (1847 ja 1848)

Waterloo (1845, 1846)

Williers (1848: 4,40)

LÄHTEET:

Arkistolähteet

Sanomalehtiarkisto:

19.07.1845 Åbo Underrättelser no 56 s. 5-6

25.07.1846 Åbo Underrättelser no 57 s. 5-7

06.03.1847 Åbo Underrättelser no 18 s. 5-10

24.07.1847 Åbo Underrättelser no 58 s. 5-8

01.03.1848 Åbo Underrättelser no 17 s. 5-6

Kirjalliset lähteet

van Geert, Charles 1840. Catalogue général des pelargoniums ou geraniums cultivés dans l'établissement d'horticulture de Ch.s Van Geert, à Anvers... Disponibles pour le printemps et l'été 1840 . J. E. Rysheuvels, Anvers. (Google Booksin digitoima). Käännös: Jaana Saarikoski Holm, Christa 1998. Kiehtovat pelargonit. WSOY, Helsinki.

Sweet, Robert 1824-30. The Natural Order of Gerania, Vol 1–3, 5. James Ridgway, Lontoo. (Google Booksin digitoima). Käännös: Jaana Saarikoski

Rosén, Susanna ja Rasehorn, Eivor 2007. Ihanat pelargonit. Otava, Helsinki.

<https://www.pelargoniumgrandiflorum.com/en/>

Andrews, Henry C. 1797-1815. The Botanist's Repository, for New, and Rare Plants, Vol 3. Lontoo.

<http://pza.sanbi.org/pelargonium-peltatum>

Unscriptum (1846, 1847):
 Pieniin kasvihuoneisiin sopiva,
 pitkäjäksoisesti kukkiva hybridi.
 Kukan ylempiset terälehdet ovat
 haalean punaiset ja niiden keskellä
 on iso punainen piste. Alemmat
 terälehdet ovat vaaleammat ja
 kapeammat. Terälehdillä risteilee
 punaisia ja violetteja viivoja.

Unstratum (1845): Valko-violet-
 tikukkainen, komea pysty puska,
 joka kukkii runsaasti ja pitkään.
 Tämän hybridin alemmat terälehdet
 ovat valkoiset, ylempien keski-
 osa on tummanvioletti ja siinä on
 violetteja viivoja. Pistokkaat ovat
 helposti juurtuvat.

Macranthum (1845, 1846, 1847) syn. *p. macranthon*:
 Suurrikukkainen lajike, josta jalostettu nykyisiä jalope-largoneja. Lehdet vaihtelevan muotoiset. Kukkien terälehdet ovat valkopohjaiset ja niissä on haalean punaista, ylemmissä terälehdissä on violettia keskiosa ja niiden tyvestä haarautuu violetteja viivoja.

Megalanthum (1845, 1846):
 helppohoitoinen hybridi, jonka kukkien alemmat terälehdet ovat usein kerrotut. Ylemmät terälehdet ovat alempia suuremmat ja ne ovat pinkit, niissä on valkoinen keskiosa, josta lähtee tummaa viivastoa. Alemmat terälehdet ovat vaaleanpunaiset.

Mrs. Sweet, Pelargonium
 Mattocksianum (1847, 1848):
 Terälehdet ovat taustavä-
 riltään puhtaanvalkoiset.
 Ulemmät ovat suuret ja lähes
 pyöreät, niissä on suuri tum-
 man violetti keskiosa, jossa
 on punainen reunus ja hiukan
 violettia viivoitusta. Lehdet ovat
 kolmiliuskaiset ja sahalaitaiset.

KASVIA TARJOLLA
 PERINNEKASVIOSASTOLLAMME!

odoratissimum (1845, 1846)
 omenapelargoni: Tuoksupe-
 largoni luonnonlaji, jonka
 kukat ovat pienet ja valkoi-
 set. Vaaleanvihreät, aalto-
 laitaiset ja pyöreät lehdet
 tuoksuvat omenalta.

Roseum (1845, 1846) syn.
p. incrassatum. Kuulun
 ruusun tuoksuisiin pelargo-
 neihin. Sitä lisätään juures-
 tä, sillä kasvi ei haaroitu.
 Laji tuotiin Etelä-Afrikasta
 1794 Englantiin, Kewin
 kasvitieteelliseen puutarhaan
 (Royal Gardens, Kew)

Tinctum (1847): suuri, kas-
 vaa helposti vahvaksi, komeasti
 kukkivaksi ja pensasmaiseksi.
 Ylemmät terälehdet reunoiltaan
 haalean punaiset, keskellä tum-
 man violettia ja alaosassa tum-
 maa viivastoa. Alemmat teräleh-
 det ovat kapeammat, väriltään
 valkoiset tai suklaanruskeaa
 ja violettia tai suklaanruskeaa
 kuviota reunoilla.

Wandesii/vandesii (1845, 1846, 1847 ja 1848): liuskaiset lehdet, terälehdet ovat vaaleanpunaiset, alemmat vaaleammat. Ylemmissä terälehdissä on punaisia ja tumman violetteja kuitioita. Haluttu ja kaunis sekä helppohoitoinen lajike.

Viscosum (1845, 1846): sormiosaiset, kapealiuskaiset lehdet, joiden tahmeudesta kasvi on saanut nimensä. Palsamin tuoksuinen? Valkoiset tai lilat terälehdet, ylempien alaosasta lähtee haavoittuvia punaisia viivoja. Kestävä.

